

VÍTAZNÁ PUBLIKÁCIA V CELOŠTÁTNEJ SÚŤAŽI SLOVENSKÁ KRONIKA 2009
V KATEGÓRII VEDECKO-POPULARIZAČNÁ MONOGRAFIA

800-ročné Bernolákovo o svojej minulosti a súčasnosti

Michal Duchoň, Juraj Turcsány a kolektív: Bernolákovo 1209-2009. Vydala obec Bernolákovo, Bernolákovo 2009. 208 s., anglické, nemecké a maďarské resumé, 290 obrázkov a tabuliek v texte. ISBN 978-80-970155-3-4

Obec Bernolákovo vydala pri príležitosti 800. výročia prvej písomnej zmienky o obci prvú knižnú publikáciu prezentujúcu historický, kultúrno-spoločenský a hospodársky vývoj obce a jej obyvateľov. Monografia, ktorej vydanie podporilo Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, Bratislavský samosprávny kraj, spoločnosti sídliace v obci i jej samotní obyvatelia, je určená predovšetkým občanom obce, rodákam a priateľom obce, ako aj všetkým domácim a zahraničným návštevníkom. Mladšej generácii – žiakom a študentom – poslúži ako bohatý zdroj informácií o obci a jej obyvateľoch od najstarších čias po súčasnosť.

Jedenástčlenný kolektív renomovaných odborníkov ponúka čitateľom cennú publikáciu s úvodným slovom starostu obce Juraja Poóra.

Archivár Juraj Turcsány predstavil čitateľovi Bernolákovo ako modernú a rýchlo sa rozvíjajúcu obec ležiacu v oblasti Podunajskej nížiny len 15 km od Bratislavy s 5 250 obyvateľmi. Okrem symbolov obce vysvetľuje historické mená obce v jednotlivých historických obdobiach. Bernolákovo (do roku 1948 Čeklís, po maďarsky Cseklész, po nemecky Landschutz) sa v písomných prameňoch objavuje od roku 1209. Od príchodu Slovanov v 6. storočí je kontinuálne osídlené. Až v stredoveku sa však stáva významným sídliskom.

Bernolákovo je rodiskom a pôsobiskom viacerých významných osobností z oblasti vedy, kultúry a športu. Od roku 1948 obec nesie meno významného človeka – kňaza a kodifikátora spisovnej slovenčiny, ktorý práve tu v čase svojho pôsobenia vytvoril svoje najvýznamnejšie diela.

Autorky Mariana Kováčová a Eva Pauditšová v kapitole *Prírodné pomery* predstavujú Bernolákovo z hľadiska krajinárskej typológie ako kultúrne kultivované územie, v ktorom sa aktivity človeka realizujú v súlade s prírodnými podmienkami so zachovanou ekologickou rovnováhou s vhodne využívaným krajinným potencióalom.

Nosnými kapitolami monografie sú *Dejiny obce a Minulosť, tradície a pamiatky*.

Kapitola *Dejiny obce* je rozčlenená do šiestich podkapitol. Archeológ Tomáš König v podkapitole *Najstaršie osídlenie Bernolákova* vychádza z najstarších dokladov z obdobia, z ktorého po pr-

výkrát možno evidovať prítomnosť ľudí v tejto lokalite, približne od r. 5500 pred Kristom po vrcholný stredovek, vyjadrený v Bernolákove rokmi 1000 – 1209.

Juraj Turcsány v druhej podkapitole dokumentuje *Stredoveké Bernolákovo* vstupujúce do písomnej histórie v roku 1209 a nesúce v tom čase názov *Cekí*. Predstavuje Bernolákovo ako súčasť svätajurského panstva, popisuje pracovné povinnosti jeho obyvateľov, dokladuje slovanský pôvod obidvoch historických názvov obce *Čeklís – Cseklész*, Lanschitz, ktoré vznikli na základe vodopisnej motivácie. Píše o prvých majiteľoch obce s predikátom *de Čeklís*. Dejiny obce sleduje až do roku 1523. *Bernolákovo v čase Habsburgovcov* v rokoch 1523 – 1918 podrobne predstavujú archivári Juraj Turcsány a Michal Duchoň. Pozornosť venujú najmä obdobiu, v ktorom bola obec súčasťou majetku Turzovcov, ale aj rokom veľkej expanzie Turkov, hoci sa, našťastie, obec vyhla priamemu tureckému ohrozeniu. Autori ďalej odpovedajú na otázky, ako vyzeralo majetkové rozvrstvenie obyvateľstva, ako fungovala obecná správa, kto mohol byť richtárom obce v časoch nových majiteľov obce – Esterházióvcov, ako vyzeralo elementárne školstvo v tomto období, založenie prvej manufaktúry v roku 1776 a nakoniec svoju pozornosť upriamili na hospodárske a sociálne pomery v obci až do obdobia 1. svetovej vojny. Medzivojnové obdobie je obsahom podkapitoly *Dejiny Bernolákova v rokoch 1918 – 1945*. Autor Michal Duchoň popisuje v nej život obyvateľov, obecnú správu a školstvo v období I. Československej republiky, v období Slovenského štátu až do skončenia 2. svetovej vojny. *Dejiny Bernolá-*

kova v rokoch 1945 – 1989 autora Michala Duchoňa mapujú koniec 2. svetovej vojny, vývoj a štruktúru obyvateľstva, hospodárske pomery, výstavbu a vybavenosť obce, školstvo, kultúru, osvetovú činnosť a šport v povojnovom období. Podkapitola *Bernolákovo od roku 1990 do súčasnosti* autorky archivárky Zuzany Nemcovej si všíma najmä vtedajšie hospodárske pomery, školstvo, kultúru a šport v obci.

Minulosť, tradície a pamiatky je názov druhej nosnej kapitoly so siedmimi podkapitolami. Oceniť treba skutočnosť, že priestor v tejto kapitole dostala aj odborníčka z oblasti etnológie Katarína Popelková, aby mohla predstaviť *Tradičnú kultúru a každodenný život v obci* – od stavebnej kultúry cez charakteristiku skladby obyvateľstva, základných foriem zamestnaní obyvateľstva, ktorými bolo

poľnohospodárstvo, vinohradníctvo a ovocinárstvo, po tradičnú stravu, odev, ale aj výročné a rodinné obyčaje, verejné slávnosti a spoločenské príležitosti. *Dejiny náboženského života* rímskokatolíckej cirkvi, evanjelickej a. v. cirkvi, ako aj Bratskej jednoty baptistov spracoval Michal Duchoň. *Pošta v Bernolákove* má od polovice 16. storočia bohatú históriu. Čitateľom ju približuje Otto Gáťa, znalec poštovej histórie na Slovensku. *Rod Esterháziovcov a významné osobnosti jeho čeklískej vetvy* spracovala Diana Duchoňová. Michal Duchoň v podkapitole *Narodili sa, žili a pracovali v Bernolákove* predstavil tunajšie významné osobnosti slovenského vedeckeho, kultúrneho, verejného i športového života, počnúc A. Bernolákom a jeho dielom. *Národné kultúrne pamiatky* v obci, začínajúc archeologickou lokalizáciou hradu Čeklís, Kostolom sv. Štefana, barokovým kaštieľom – rodovým sídlom Esterháziovcov a ďalšími, spracovala historička Martina Orosová. Poslednú podkapitolu *Čeklís očami súveklých vzdelancov* čitateľom priblížila Mária Nováková.

Obsah knižnej publikácie uzatvára *Galéria predstaviteľov obce v 20. storočí* a zoznam autorov so stručnou profesionálnou charakteristikou nazvaný *O autoroch*.

Veronika Géciová-Komorovská: Ludový kult svätých patrónov na západnom Slovensku. Bratislava, Lúč 2009.

Prínos pre etnografiu aj ikonografiu

Publikácia Veroniky Géciovej-Komorovskej Ludový kult svätých patrónov na západnom Slovensku je zaujímavým a prínosným spracovaním poznatkov v jednej z významných oblastí ľudovej kultúry. Uctievanie svätcov – patrónov v minulosti tvorilo neoddeliteľnú súčasť každodenného života ľudí.

Prvá časť práce je venovaná všeobecnej problematike utvárania kultu jednotlivých svätcov, podmienok i vplyvov na vznik patronátov. V druhej kapitole autorka prináša i klasifikáciu základov, z ktorých patronáty svätcov mohli vychádzať, ilustruje ju uvedením jednotlivých konkrétnych príkladov patrónov.

V ďalšej časti práce autorka venuje niekoľko kapitol už jednotlivým svätcom, ktorých uctievanie bolo medzi ľuďmi najrozšírenejšie, ku ktorým sa obracali najčastejšie s rôznymi záležitosťami týkajúcimi sa ich bežného života. Svoju pozornosť sústredila najmä na oblasť západného Slovenska. Zaoberá sa vznikom kultu svätca, jeho rozšírením, spôsobom zobrazovania patróna, interpretáciou jeho patronátu i prípadným rozdielom v jednotlivých lokalitách. Ďalej rozoberá formy jeho uctie-

Barokový kaštieľ v Bernolákove

Foto: archív

Monografia *Bernolákovo 1209 – 2009* získala v celoslovenskej súťaži Slovenská kronika 2009 v Martine-Bystricike na jeseň 2009 organizovanej NOC najvyššie ocenenie vo svojej kategórii. Celkom zaslúžene. Nielen zásluhou jej autorov a odborných posudzovateľov jednotlivých častí, ale aj zásluhou jej vybavenia kvalitnými fotografiami, ilustráciami a mapami. Na vysokej úrovni je i celková grafická úprava a jej knižárske spracovanie.

Aj napriek uvedenému odporúčam (v prípade, ak by obec uvažovala o dru-

hom vydaní monografie) dopracovať ju o nasledovné:

- vynechať opakujúce sa pasáže v jednotlivých podkapitolách, týkajúce sa histórie obce,
- používať jednotnú formu poznámok a citácií vo všetkých kapitolách,
- publikované obrázky, tabuľky či kópie archívnych materiálov datovať.

Nakoniec ešte dopracovať stručný vecný záver, nárečový slovník a aspoň menný register.

PhDr. Eva Pančuhová

vania na základe hmotných a písomných dokladov či ústneho podania pamätníkov. Jednotlivé kapitoly a podkapitoly sú venované trom hlavným skupinám svätcov – patrónom – poľnohospodárskym (sv. Štefan, sv. Izidor, sv. Hubert, sv. Vendelín, sv. Urban), patrónom – ochrancom pred živelnými pohromami (sv. Florián, sv. Ján Nepomucký), a patrónom – pomocníkom proti chorobám a epidémiám (sv. Róchus, Šebastián, Rozália, Anton Paduánsky a ďalší).

V závere sú zhrnuté okolnosti utvárania kultu svätých patrónov i jeho pozostatky pretrvávajúce v rôznych podobách do súčasnosti.

Autorka splnila cieľ, ktorý si vytýčila v úvode práce, a podala obsiahle spracovanie problematiky kultu svätých patrónov v ľudovom prostredí. Prácu podložila mnohými prameňmi, odbornou li-

teratúrou i cenným výskumom v teréne. Hoci svoj výskum zamerala predovšetkým na oblasť západného Slovenska, poznatky uvedené v publikácii sú využiteľné pri skúmaní tejto témy i na ostatnom území našej krajiny.

Dielo je prínosom nielen pre etnografiu, ale vďaka cenným informáciám z ikonografie a prameňov kultu posluží i odborníkom z radov kunsthistorikov. A v konečnom dôsledku môže byť poučným a pútavým čítaním i pre čitateľov z okruhu laickej verejnosti, ktorí sa zaujímajú o život a kultúru svojich predkov a hľadajú vysvetlenie ich odkazu v súčasnosti.

Je potešiteľné, že i v dnešnej rýchlej dobe vychádza dielo venované duchovnej kultúre.

Mgr. Jana Chmelová